

mendacio cap. xv. Sed ibi non est falsa vocis significatio. Ergo male mendacium dicitur esse falsa vocis significatio.

2. Præterea. Mendacium opponitur veritati. Virtus autem veritatis non solum in dictis, sed etiam in factis consistit secundum Philosophum in IV. Eth. cap. xiiii. vel xv. Ergo non omne mendacium est falsa vocis significatio.

3. Præterea. Sicut in II. Lib. dist. xxxviii. quæst. i. art. 3. dictum est, intentio respicit finem ultimum. Sed à fine ultimo non recipit aliquid speciem, sed à proximo, quod est objectum cuius est voluntas. Cum (1) ergo in diffinitione non debeant poni nisi specificantia diffinitum, videtur quod inconvenienter ponatur in diffinitione mendacii *intentio fallendi*.

4. Præterea. Id quod est commune bene & male factis, non debet poni in diffinitione alicujus mali, maxime quasi completivum diffinitionis. Sed intentio mala potest communiter inveniri & in his quæ sunt bona ex genere, & in his quæ sunt mala ex genere; sicut etiam in proposito pater de illo qui verum dicit, ne ei credatur, si æstimet quidquid dixerit, sibi non credi. Ergo *intentio fallendi* non debet poni in diffinitione mendacii.

5. Præterea. Ille qui joco mentitur, fallere non intendit, quia scit sibi non credi. Sed tamen jocosum mendacium inter mendacia reputatur. Ergo intentio fallendi non debet poni in diffinitione mendacii.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod duobus modis in actibus humanis contingit esse peccatum. Uno modo ex ipsa natura facti, quod in se malum est, sicut in illis quæ sunt mala ex genere. Alio modo ex abusu facientis, sicut cum quis ea quæ sunt bona ex genere, ex intentione prava facit. Mendacium ergo utrumque istorum complectitur: quia quantum est de se, inordinatum est. Et quia inordinatio in significando non potest esse nisi ex falsitate significationis, ideo in mendacio *falsa significatio* includitur. Falsa autem significatio ad rationem peccati in moralibus non sufficit, cum non sit in potestate hominis verum significare, sicut nec verum scire. Unde oportet quod sit talis falsa significatio in mendacio, qua quis volens à recto deviet. Hoc autem non est, nisi quando sciens falsum loquitur, quia ignorans non voluntarius est. Ex hoc autem ipso quod aliquis scienter falsum loquitur, falsitatem intendit significare: & ideo completivum in diffinitione mendacii ponitur *intentio fallendi*, sed quasi materiale *falsa vocis significatio*.

Ad primum ergo dicendum, quod mentiri, & mendacium in hoc differunt, quia mendacium nominat aliquid quod secundum se est de genere malorum per abstractionem suam; mentiri autem ratione suæ concretionis importat obliquitatem, sive peccatum ex parte dicentis. Unde aliquis dicendo illud quod secundum se à vero non deviat, si secundum suam opinionem deviet, mentitur; non autem quod dicit, est mendacium.

Ad secundum dicendum, quod vox homini principaliter data est ad significandum. Unde omne signum quod quis aliquid significat, nomine vocis intelligitur, & eo mendacium perfici potest, sicut patet in signis, & nutibus monachorum; sicut & omnes alii sensus sortiuntur nomen visus, qui est principalior inter eos.

(1) Al. autem.

Ad tertium dicendum, quod finis est duplex. Unus qui est proprius alicui virtuti, vel vitio, & commensuratur objecto ejus; & hujusmodi finis intentio ad speciem virtutis, vel vitii pertinet, sicut & voluntas objecti: æqualiter enim est essentielle fortitudini velle sustinere difficilia, & intendere bonum, quod est secundum habitum. Alius est finis communis, sicut felicitas respectu omnium virtutum; & intentio hujusmodi finis non specificat virtutem. Intentio autem quæ in diffinitione mendacii ponitur, est finis proprii, & objecto proportionati. Sicut enim verax vera loquitur amore veri, ita mendax falsum loquitur falsitatem intendens.

Ad quartum dicendum, quod ex hoc ipso quod factum quod est de genere bonorum, fit perversa intentione alicui vitio appropriata, ad speciem illius vitii trahitur, sicut qui vadit ad Ecclesiam ut furetur: unde & vera vocis significatio, quando intentione fallendi fit, ad speciem mendacii trahitur.

Ad ultimum dicendum, quod intentio fallendi potest intelligi dupliciter. Uno modo respectu fallacie prout est in ipso fallente tantum; alio modo prout est in fallente, & in eo qui fallitur. Quicumque enim falsum loquitur, quantum est in se, fallit, quamvis non semper aliquis per ejus verbum fallatur. Quicumque ergo sciens, falsum loquitur, fallaciam intendit secundum quod est in fallente. Unde ista intentio fallendi communis est omni mendacio. Sed intentio qua aliquis intendit fallaciam non solum ut ipse fallat, sed ut alii fallantur, non est in mendacio jocosum: unde minimum habet de ratione mendacii.

ARTICULUS II.

Utrum divisio mendacii in littera sit conveniens.

2. 2. quæst. cx. art. 2.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter mendacium dividatur in littera. Ea enim quæ secundum accedens sunt, cum infinita sint, dimittenda sunt. Sed mendacio, in quantum hujusmodi, accidit quod fiat joco, vel commodo, vel damno alicujus. Ergo secundum ista inconvenienter dividitur mendacium.

2. Præterea. Secundum Philosophum in IV. Eth. cap. xiv. vel xvi. ludus, cum sit quædam requies, utilis est ad vitam etiam virtuosam. Sed mendacium officiosum dicitur quod fit ad utilitatem alicujus, jocosum autem quod fit causa joci. Ergo mendacium jocosum in officioso includitur, nec deberet contra ipsum dividi.

3. Præterea. Philosophus in IV. Eth. cap. xiiii. vel xv. dicit, quod aliquis fallax est qui nullius gratia majora existentibus fingit. Sed mendacium jocosum, officiosum, & perniciosum alicujus causa fit. Ergo est aliquid mendacium præter ista tria.

4. Præterea. Augustinus in Lib. de mendacio cap. xiv. ponit octo mendacii genera. Ergo insufficienter per tria tantum dividitur.

5. Præterea. Videtur quod in illis octo sit etiam aliqua superfluitas. Mendacium enim quod fit in doctrina religionis, non distinguitur ab aliis nisi secundum materiam. Sed materialis multiplicatio relinquenda est. Ergo non debuit hoc mendacium contra alia distingui.

6. Præterea. Philosophus in IV. Eth. loc. cit. di-

vi-

vidit mendacium in jactantiam, & ironiam. Cum ergo hæc membra hic præmittantur, videtur divisio insufficientis.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod mendacium hic dividitur, ut cognoscatur quomodo diversimode contingit mendacio peccare: & ideo non assignantur hic modi mendacii facientes diversitatem in ipso secundum quod est hujusmodi, sed magis secundum quod est peccatum. Et propter hoc assignantur tres modi mendacii, secundum quod fallacia, quæ est mendacii complementum, in tribus gradibus consistere potest. Primus gradus est ut sit tantum in fallente qui fallit, quamvis nullus ab ipso fallatur; & hoc contingit in mendacio jocosum. Secundus gradus est ut fallacia tantum ad opinionem audientis perveniat, ut scilicet verum æstimet quod falsum est sibi à dicente prolaturum; & in hoc gradu consistit mendacium officiosum, in quo non pervenitur ad plus mali, nisi quod audiens falsam intentionem concipiat quantum ad intentionem dicentis. Tertius gradus est ut secundum ejusdem intentionem fallacia perducatur ulterius usque ad damnum in rebus, vel persona alicujus; & hoc est perniciosum mendacium.

Et per hoc patet solutio ad primum: quia quamvis hujusmodi accidant mendacio, in quantum hujusmodi, non tamen accidunt ei in quantum peccatum.

Ad secundum dicendum, quod quamvis ludus aliquis sit utilis, non tamen ludus ille talis qualis est ludus mentientis.

Ad tertium dicendum, quod ille qui nullius gratia mentitur, ad mendacium jocosum reducitur, maxime si mentiatur de indifferentibus, & quæ ad nullius damnum pertinere possunt: operationes enim ludicræ nullius gratia fiunt, ut dicitur in X. Eth. cap. vi. vel ix.

Ad quartum dicendum, quod illa octo genera mendacii sub tribus primis continentur; sed ideo magis particulariter dividuntur, quia in diversis materiis contingit esse majus, vel minus peccatum: unde tria membra secundæ divisionis reducuntur ad mendacium perniciosum. Potest enim alicui inferri nocumentum vel in spiritali vita (& sic est (1) primum, quod fit in doctrina religionis) vel in aliis; sive nocumentum alicui illatum in nullius profectum cedat, quod est secundus modus; sive cedat in profectum alicujus, quod est tertius modus. Duo vero alii modi reducuntur ad mendacium jocosum. Quia aliquando aliquis mentitur propter suam delectationem quam habet in mentiando, & sic est quartus modus; aliquando autem propter delectationem alterius, cui ex mendacio placet, & sic est quintus modus. Tres vero ultimi modi reducuntur ad officiosum mendacium. Aliquando enim aliquis mentitur ad vitandum damnum alterius in pecunia, & sic est sextus modus; aliquando in persona quantum ad vitam corporalem, & sic est septimus modus; aliquando vero quantum ad ea quæ virtutis sunt, & sic est octavus.

Ad quintum dicendum, quod materialis multiplicatio debuit hic rangi, in quantum diversa quantitas culpæ per eam insinuat.

Ad ultimum dicendum, quod Philosophus assignat duas species mendacii secundum quod opponitur virtuti: & ideo divisit mendacium in superfluum,

quod est jactantia, & diminutum, quod est ironia. Jactator enim est qui majora de se fingit quam sint; ironia autem (2) quæ minor. Hic autem dividitur mendacium ad cognoscendum quantitatem in ipso: & ideo oportuit aliter dividere.

ARTICULUS III.

Utrum omne mendacium sit peccatum.

2. 2. quæst. cx. art. 3. & quodl. viii. art. 14.

1. AD tertium sic proceditur. Videtur quod non omne mendacium sit peccatum. Nullum enim peccatum fit instinctu Spiritus Sancti. Sed Jacob, ut in littera dicitur, propter familiare consilium Spiritus Sancti, quod à matre acceperat, dixit se esse primogenitum, cum non esset Genes. xxvii. & ita mentitus est. Ergo aliquid mendacium non est peccatum.

2. Præterea. Nullum peccatum remuneratur à Deo. Sed obstetrices Ægypti sunt remuneratæ à Deo pro mendacio quod Pharaoni dixerunt, ut dicitur Exod. i. Ergo aliquid mendacium non est peccatum.

3. Præterea. Nullus virtuosus, in quantum hujusmodi, peccat. Sed secundum Philosophum in IV. Ethic. (cap. xiiii. vel xv. ad virtutem veritatis pertinet declinare ad minus, in quo aliquid mendacium est. Ergo non omne mendacium est peccatum.

4. Præterea. Ut dicitur II. Petr. i. 21. Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei homines, qui Scripturas divinas ediderunt. Sed inveniuntur in Scripturis aliquæ locutiones quæ non sunt veræ secundum quod verba sonant, sicut quod ligna silvæ iverunt ad ramnum, ut eis imperaret: Judic. ix. Cum ergo per inspirationem Spiritus Sancti non fiat aliquid peccatum, videtur quod non omne mendacium sit peccatum.

5. Præterea. Vitium mendacii, quod virtuti veritatis opponitur, non solum est in dictis, sed etiam in factis. Sed sine peccato potest aliquis aliquando significare factum quod non est, sicut de Christo legitur Luc. ultim. quod finxit se longius ire: similiter etiam Josue, qui simulavit se fugere ante habitatores Hai, Josue viii. & David qui simulavit se stultum ante Regem Achis I. Reg. xxi. Ergo & verbo potest aliquis sine peccato mentiri.

6. Præterea. Mendacium non videtur esse peccatum, nisi ex eo quod fallit. Sed aliquando expectat homini ut in aliquo fallatur, & erret, ut in littera dicitur, & in multis casibus patet. Ergo aliquando potest aliquis sine peccato mentiri.

7. Præterea. Nullus actus congruus est peccatum. Sed mendacium officiosum est hujusmodi: quia officium est congruus actus personæ secundum statum patriæ. Igitur &c.

Sed contra. Augustinus in Lib. de mend. cap. xxi. dicit: *Quisquis aliquid genus mendacii quod peccatum non sit, esse putaverit, seipsum turpiter decipit.* Ergo omne mendacium peccatum est.

Præterea. Omnis inordinatio in actibus humanis, si voluntaria sit, peccatum est. Sed ubicumque est mendacium, est aliqua inordinatio, quia adhibetur vox ad significandum aliquid quod significabile non est. Ergo omne mendacium est peccatum.

Præterea. Nihil opponitur virtuti nisi peccatum. Sed

(1) Al. principium. (2) Al. quæ majora. Nicolai: iron autem qui minor.

Sed omne mendacium opponitur virtuti; quæ est veritas, ut in IV. Ethic. cap. XIII. vel. XV. patet. Ergo omne mendacium est peccatum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod cum malum omnifariam contingat, cujuslibet circumstantiæ perversitas, etiam aliis circumstantiis debitis existentibus, peccatum in moribus facit; ut si aliquis accipiat unde non debet, quantumcumque bonum intendat, vel aliæ circumstantiæ ordinatæ videantur, peccatum non evitabit. Cum autem locutio inventa sit ad exprimendam conceptionem cordis, quodcumque aliquis loquitur quod in corde non habet, loquitur quod non debet. Hoc autem contingit in omni mendacio: unde omne mendacium est peccatum, quantumcumque aliquis propter bonum mentiatur.

Ad primum ergo dicendum, quod verba quæ Jacob protulit, secundum aliquem intellectum necessitatem, vel veritatem habuerunt: sibi enim primogenitura Dei electione debebatur, & ad illum intellectum Spiritus Sanctus verba ordinabat, cujus instinctu, & intellectu loquebatur, sive ipse illum intellectum ex verbis acciperet explicite, sive implicite hoc significare (1) intenderet ad quod Spiritus Sanctus ordinabat: unde à mendacio excusatur. Et eadem ratio est de omnibus verbis quæ mendacium sapere videntur ab illis viris prolata in quibus mendacium concedere nefarium videtur.

Ad secundum dicendum, quod obstetrices mentitæ sunt ad litteram: nec pro mendacio remuneratæ sunt, sed pro pietate, quia pueros Hebræorum liberaverunt.

Ad tertium dicendum, quod in majori includitur minus, & non è converso. Et quando virtuosus eligit minus dicere de se quam possit, secundum rei veritatem non mentitur, sed aliquid verum tacet.

Ad quartum dicendum, quod verba quæ in sacra Scriptura sunt scripta, aut sunt verba ejus qui Scripturam edidit, aut sunt verba alicujus qui in Scriptura recitatur loquens. Si primo modo, sic non contingit in eis mendacium: quia in figurativis locutionibus non est sensus verborum quem primo aspectu faciunt, sed quem proferens sub tali modo loquendi facere intendit; sicut qui dicit, quod pratum ridet, sub quadam rei similitudine intendit significare prati floritionem. Si autem sunt verba alicujus qui recitatur loquens, aut sunt alicujus cujus malitia in Scriptura arguitur, & sic non est inconueniens quod sint ibi etiam mendacia, sicut verba Judæorum Christum blasphemantium: aut alicujus qui commendatur non de perfectione virtutis, sed de profectu, sicut obstetrices commendantur quod in hoc profecerunt quod non int. damnum alicujus, sed in obsequium divinum mentitæ sunt: aut sunt verba alicujus qui commendatur de perfectione virtutis, & in exemplum proponitur; & tunc est eadem ratio sicut de verbis Scripturæ.

Ad quintum dicendum, quod facta non sunt ordinata de se ad significandum sicut voces: & ideo non oportet quod si aliquid fiat per quod aliquid falsum dicitur intelligi, hoc ipso fiat quod non debet fieri; sicut dicitur quod non debet dici, quando falsum voce significatur. Unde non oportet quod omne tale factum sit peccatum, & præcipue quando factum

in significationem alicujus exhibetur: tunc enim eadem ratio est de illis factis, & de locutionibus figurativis. Sicut enim locutio figurativa veritatem habet non à sensu quem verba habent in primo aspectu, sed ab eo quem loquens facere intendit; ita etiam quod Dominus ostendit se velle longius ire, quasi per similitudinem elongationis in itinere, significabat elongationem sui à cognitione discipulorum; & in hoc veritatem habebat.

Ad sextum dicendum, quod quamvis alicui prosit in aliquo casu falli, non tamen propter hoc bonum, aliquid malum faciendum est, sicut nec est furandum, ut eleemosynæ dentur: & ita cum mendacium de se inordinationem habeat, non est mendicandum pro quocumque alterius commodo.

Ad ultimum dicendum, quod mendacium dicitur officiosum non ratione sui, sed ratione causæ quæ ad mentiendum inclinat.

ARTICULUS IV.

Utrum omne mendacium sit peccatum mortale.

2. 2. quæst. cx. art. 4.

1. **A**D quartum sic proceditur. Videtur quod omne mendacium sit peccatum mortale. Omne enim peccatum quod in perditionem adducit, est peccatum mortale. Sed in Psalm. v. 7. dicitur: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Ergo omne mendacium est peccatum mortale.

2. Præterea. Omne id quod in subversionem fidei vergit, est peccatum mortale. Sed mendacium est hujusmodi, ut Augustinus probat in Lib. de mendac. cap. v. Ergo omne mendacium est peccatum mortale. Minor patet ex hoc quod si in aliquo casu mentiri licet, tunc non semper oportet fidem bono homini adhibere: & si in aliquo non sibi creditur, non erit necessitas ut in aliis sibi credatur.

3. Præterea. Si aliquid mendacium excusetur à peccato mortali, præcipue mendacium officiosum tale esse videtur. Sed mendacium officiosum est peccatum mortale, cum per ipsum æterna merces in temporalem commutetur. Gregorius enim dicit in Glossa Exod. 1. de obstetricibus (a) Lib. XXVII. Moral. cap. 11. *Benignitatis earum merces, quæ in æterna vita remunerari poterat, per culpam mendacii in terrenam recompensationem commutata est.* Ergo omne mendacium est peccatum mortale.

4. Præterea. In littera dicitur, quod perfectis viris damnabile est pro commodo alterius mentiri. Sed nullum peccatum dicitur esse damnabile, nisi mortale. Ergo mendacium officiosum perfectis est mortale: & eadem ratione omne aliud mendacium, cum mendacium officiosum minus videatur esse damnosum: & ita per consequens etiam in aliis omne mendacium peccatum mortale est: quia perfecti non sunt pejoris conditionis quam alii.

5. Præterea. Nihil prohibetur divino præcepto nisi peccatum mortale. Sed in prohibitione falsi testimonii prohibetur omne mendacium, sicut Augustinus dicit in Lib. de mendacio cap. VIII. Ergo omne mendacium est peccatum mortale.

Sed contra. Propter peccatum mortale non edificantur spirituales domus. Sed obstetricibus edificavit Deus spirituales domos, secundum Hieronymum in

in Isai. cap. LXV. Ergo obstetrices mentiendo mortaliter non peccaverunt; & ita non omne mendacium est mortale peccatum.

Præterea. Nullum peccatum mortale alicui conceditur. Sed in Glossa super 1. Exod. dicitur, quod infirmis conceditur mentiri. Ergo non omne mendacium est peccatum mortale.

Præterea. Gregorius dicit (ubi sup.) quod mendacium officiosum facile credimus relaxari. Sed peccatum ex hoc dicitur veniale quod facile remittitur. Ergo mendacium officiosum est peccatum veniale.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod peccatum mortale dicitur quod hominem vita spirituali privat. Spirituales autem vita per charitatem est: unde illa peccata ex sui genere mortalia sunt quæ contra dilectionem Dei, vel proximi vergunt. Et ideo duplex genus mendacii peccatum mortale ponendum est. Primum quod contra Deum est, sicut cum quis in doctrina religionis mentitur. Secundum est quod in detrimentum justitiæ ad proximum vergit; sive sit tale mendacium quod ad perversionem iudicii ordinatur, sicut cum quis in loco iudicii falsum dicit; sive sit in nocumentum alicujus, quod sine mortali peccato esse non potest. Alia vero mendacia, quia inordinationem quamdam habent, non tamen à dilectione Dei, & proximi avertunt, peccata sunt, sed sunt venialia.

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritas illa non loquitur de omni mendacio, sed de pernicioso tantum.

Ad secundum dicendum, quod mendacium prolarum, si æstimetur esse licitum, ipsa æstimatio in subversionem fidei vergeret; non tamen oportet quod omne mendacium ad subversionem fidei ordinetur, præcipue cum non sit de his que ad fidem spectant.

Ad tertium dicendum, quod de mendacio obstetricum diversa est opinio. Quidam enim dicunt, quod mendacium fuit (2) ad conservandam vitam puerorum; & sic fuit officiosum, & veniale peccatum. Fuit etiam ad conservandam vitam propriam; & sic fuit libidinosum, & mortale peccatum. Sed hoc non videtur rationale: quia non minus debet homo suam vitam tueri quam alterius. Et ideo alii dicunt, quod in actibus obstetricum (3) tria est considerare. Primum ipsam pietatem, qua pueris parcere voluerunt; & quantum ad hoc vel meruerunt, vel ad meritum disponebant; & secundum hoc intelligendum est verbum Hieronymi, quod edificavit eis Deus domos spirituales. Fuit etiam ibi mendacium, quod sive pro liberatione puerorum, sive pro liberatione vitæ propriæ (quod magis videtur subtiliter discutienti secundum Gregorii dictum) peccatum veniale fuit: & sic habent laudem secundum Augustinum in Lib. de mendacio (cap. XVI.) non perfectæ justitiæ, sed profectus ad justitiam. Fuit etiam ibi omissio confessionis divinæ veritatis; & justitiæ, si (4) tamen coram Pharaone tunc confiteri tenebantur; & quantum ad hoc potuit ibi esse peccatum mortale. Et secundum hoc potest intelligi quod merces æterna eis in temporalem commutata est. Vel si ex hoc mortaliter non peccaverunt, dicitur merces æterna in temporalem commutata; quia earum benignitas gratia non informata remunerationem temporalem habuit, quæ gratiæ adjuncta, habuisset æternam.

Ad quartum dicendum, quod secundum quosdam omne mendacium viris perfectis peccatum mortale est: cujus rationem dupliciter aliqui assignant. Quidam enim sumunt rationem ex perfectione charitatis, per quam mens hominis summæ veritati adheret; adeo quod omne mendacium eorum cum deliberatione, & ex contemptu est: unde non potest esse veniale, sicut nec homo in primo statu venialiter peccare potuit. Sed hoc nihil est dictum: quia eadem ratione nullum aliud peccatum veniale committere possent; quod falsissimum est in quantumcumque perfectissimis viris, cum etiam in Apostolis peccatum veniale fuerit. I. Joan. 1. 8. *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus.* Alii vero sumunt rationem ex perfectione status, secundum quod aliqui perfectionem in publico præterdunt, ut religiosi, & prælati; & istis adhibetur fides tamquam conservatoribus veritatis: unde si in aliquo à veritate deviant, nec eis, nec aliis fides adhiberetur, & sic fieret magnum præjudicium veritati. Sed hoc iterum nihil est: quia non creditur eis tamquam conservatoribus veritatis in omnibus eorum factis, vel dictis; sed in illis tantum quæ ad officium conservandæ veritatis spectant, sicut doctrina, & iudicium; in quibus si à veritate deviant, non est dubium quin peccarent mortaliter. Et ideo dicendum, quod nec mendacium, nec aliud peccatum quod ex genere suo peccatum mortale non est, perfectis viris mortale peccatum fit, nisi sit contra eorum votum. Sed per accidens potest eis mortale fieri, sicut & aliis, ut si fiat contra conscientiam, quamvis errantem, vel ratione scandalii, vel alicujus hujusmodi. Quod vero dicitur in littera, quod mendacium officiosum perfectis viris est damnabile, intelligendum est comparative; quia in eodem genere peccati magis peccat perfectus quam imperfectus; quamvis uterque venialiter, vel mortaliter. Non tamen hæc circumstantia aggravans aggravat in infinitum, ut quod uni est veniale, alteri mortale fiat.

Ad quintum dicendum, quod divino præcepto prohibetur aliquid dupliciter. Uno modo directe, quod contra præceptum dicitur; & sic prohibetur mendacium perniciosum, quod ex ipsa forma præcepti patet: *Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium.* Alio modo indirecte, quod præter præceptum dicitur; & sic mendacium jocosum, & officiosum, sicut & alia peccata venialia, præcepto divino prohibentur.

ARTICULUS V.

Utrum gradus mendaciorum convenienter assignentur in littera.

1. **A**D quintum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter gradus mendaciorum in littera assignentur. Quandoquidem enim aliquis falsum scienter loquitur, mentitur. Sed aliquis disputando falsum, scienter loquitur etiam in his que ad fidem pertinent. Ergo dicit mendacium in doctrina religionis. Sed hoc non est gravius mendacio pernicioso. Ergo mendacium quod fit in doctrina, non est primum, & gravissimum mendacium.

2. Præterea. Contingit quod de his que ad fidei religionem pertinent, aliquis joco mentiat; nec tamen hoc gravius reputaretur quam mendacium vergens in grave damnus proximi. Ergo idem quod prius.

(1) Al. intendens.

Ex Edit. Nicol. (a) Ex Lib. Mor. XVIII. cap. IV. debuit indicari, ubi paullo aliter & plenius.

(2) Al. ad observandam. (3) Al. deest tria. (4) In edit. Nicolai deest tamen.

3. Præterea. Officiosum mendacium plus habet de ratione mendacii quam jocosum, ut ex dictis patet. Cum ergo jocosum mendacium præponatur officioso, videtur quod inconvenienter ordinetur.

4. Præterea. Cuiuscumque malitia propter seipsam placet, videtur in Spiritum Sanctum peccare. Sed peccatum in Spiritum Sanctum est gravissimum; ut in II. Libr. (distinct. XLIII. quæst. 1. art. 2.) dictum est. Cum ergo ille qui mentitur sola mentendi libidine, in ipsa malitia delectari videatur, videtur quod hoc mendacium cæteris sit gravius: quod tamen quarto loco ponitur.

5. Præterea. Quanto majus nocumentum per mendacium evitatur, tanto est minus peccatum. Sed majus damnum est corporis mors quam corporis immunditia. Ergo septimum mendacium, quod fit ad tuendum vitam, deberet postponi octavo, quod fit ad tuendum aliquem ab immunditia corporali. In contrarium est auctoritas Augustini in Libro de mendacio (cap. XIV.)

SOLUTIO

Respondeo dicendum, quod quodlibet peccatum secundum suum genus habet aliquam quantitatem, cui addi, vel subtrahi potest ratione alicujus adjuncti: unde & quantitas mendacii secundum tres gradus potest considerari. Primus gradus est quando quantitas mendacii ex aliquo adjuncto augmentatur. Hoc autem adjunctum, mendacium aggravans, est vel profanatio divinorum, quæ est conditio maxime aggravans; & ideo mendacium quod fit in doctrina religionis, ponitur primum: vel est nocumentum proximorum, quod quidem mitigatur, si nocumento aliqua utilitas adjungatur; & ideo in secundo ordine ponitur mendacium quod (1) alicui obest, & nulli prodest; in tertio vero mendacium quod alicui prodest, & nulli obest. Secundus vero gradus mendacii consideratur sine additione, vel diminutione. Sed quia in quolibet genere peccati gravius est peccatum quod ex habitu procedit, in quantum ex libidine majori fit; ideo in quarto loco ponitur mendacium quod fit ex libidine mentendi: quia unicuique habenti habitum delectabilis est operatio secundum proprium habitum. Quinto vero loco ponitur mendacium quod non videtur ex habitu procedere, sed ex intentione alicujus finis extranei, quæ tamen mendacium non aggravat, nec alleviat, sicut quod fit ex intentione placendi, vel delectandi. Tertius gradus est in quo consideratur quantitas mendacii diminuta ex aliquo adjuncto, quod est intentio utilitatis, quæ tanto magis alleviat, quanto damnum est gravius quod vitatur: & ideo in sexto loco ponitur mendacium, quod fit ad vitandum sublevationem pecunie; septimum mendacium quod fit ad vitandum occisionem: octavum ad vitandum deturpationem libidinis, quod propter propinquitatem consensus, vix sine peccato esse potest. Ad primum ergo dicendum; quod ille qui disputando falsum loquitur, quamvis scienter, non mentitur, nisi asserendo dicat; quia non ex sua persona falsum illud enuntiat, sed gerens personam veritatem negantis.

(1) Al. deest alicui.

Ad secundum dicendum, quod distinctio istorum graduum, & ordo accipiuntur cæteris paribus; unde in aliquo casu illud quod est secundum, potest esse primum, & sic de aliis est.

Ad tertium dicendum, quod quamvis mendacium officiosum habeat plus de ratione mendacii quam jocosum, in quantum habet plus de assertione; tamen officiosum habet minus de malo ratione utilitatis adjunctæ, & ideo est minus peccatum.

Ad quartum dicendum, quod, sicut in Lib. II. distinct. penult. (quæst. 1. art. 2. in corp.) dictum est, non omne peccatum quod fit ex electione habitus, est peccatum in Spiritum Sanctum; alias non esset speciale genus peccati; & ideo hoc mendacium quod fit ex mentendi libidine, cum procedat ex inclinatione habitus, & non ex rebellione voluntatis ad aliquod eorum quibus a peccato liberamur, quod est proprium peccati in Spiritum Sanctum, non erit peccatum in Spiritum Sanctum.

Ad quintum dicendum, quod immunditia corporalis hic intelligitur quæ habet vicinitatem ad peccatum, ratione cuius majus damnum reputatur quam corporis mors.

EXPOSITIO TEXTUS.

NE pro corpore alterius animam suam occidat. Quod sic vitari potest secundum Augustinum in Lib. de mendacio (cap. XIII.) Si enim aliquis ad mortem quæretur, simpliciter nobis interrogatis de eo sine loci determinatione, respondendum est, quod eum non prodemus, etiam si oporteat nos tormenta sustinere: pro quo facto quemdam Episcopum laudat. Si autem interrogamus, utrum sit in illo loco determinato, respondendum est: Scio ubi est, sed non dicam.

Præcipue si iteretur. Hoc dicitur in quantum multiplicatio venialium disponit ad mortale.

Ut ab immunditia corporali aliquem tueatur. Sed quid faciendum est ipsi mulieri, si propter libidinem, vel immunditiam quæretur? Quidam dicunt, quod si sentit se perfectam, non debet mentiri: quia in ipsius violationem non consentit, & sic immunis a peccato erit. Si autem sentit se imperfectam, debet veniale peccatum committere potius quam incurrat peccati mortalis periculum. Sed melius dicendum, quod si propositum non consentiendi habet, spem suam in Deo ponere debet, qui non patitur tentari supra posse, & non debet venialiter peccare. Ex hoc enim ipso quod ponitur aliquid debitum, vel dignum fieri, aufertur omnis ratio peccati. Et ita omne mendacium non esset peccatum, quod est contra Augustinum.

Nec omne mendacium isto præcepto prohiberi videtur. Intelligendum est directe sicut contrarium præcepto.

Nec præmissa descriptione mendacium jocosum includi. Verum est, si intelligatur intentio fallendi, secundum quod fallacia est non tantum in dicente, sed etiam in audiente qui fallitur, ut dictum est.

DIS-

...

DISTINCTIO XXXIX.

De perjurio.

NUNC de perjurio videamus. Perjurium est mendacium juramento firmatum. Hic quaeritur, utrum sit perjuria ubi non est mendacium: quod quibusdam videtur ex auctoritate Hieronymi dicentis (super Hierem. cap. IV. in princ.), Advertendum est, quod jusjurandum tres habet comites, veritatem, justitiam, & iustitiam. Si ista defuerint, non erit juramentum, sed perjuria. Ubi autem falsum juratur, veritas deest. Si ergo falsum juratur, etsi non sit ibi intentio fallendi, videtur esse perjuria, quia deest veritas. Quibusdam placet non esse perjuria ubi non est mendacium; & sicut dicitur aliquando falsum sine mendacio, ita juratur falsum sine perjuria. Falsum forte dixit Apostolus, cum se venturum ad Corinthios promisit (I. Corinth. ult.) nec tamen, sicut ei imponebatur, culpam mendacii contraxit, quia sic animo sentiebat: & si juramento illud confirmasset, non perjuria incurrisset: quia quantum in ipso fuit, verum dixit; & si jurationem addidisset, quantum in se foret, verum jurasset; etsi aliter eveniret quam dixit. Ideo sicut quis non est mendax nisi aliter sentiat animum quam dicit, sive ita sit, sive non; ita videtur quibusdam neminem perjurum constituit, nisi aliter sentiat in animo quam loquatur, sive ita sit, sive non.

De triplici modo perjurii.

SED melius creditur & ille pejerare qui falsum voluntate fallendi jurat, & qui falsum putans quod verum est, jurat, & qui verum putans quod falsum est, jurat. Unde Augustinus (de verb. Apost. serm. XXVIII.), Homines falsum jurant, vel cum fallant, vel cum falluntur. Aut putat homo verum esse, se quod falsum est, & temere jurat; aut scit, vel putat falsum esse, & tamen pro vero jurat; & nihilominus cum scelere jurat. Distant autem ista duo perjuria quæ commemoravi. Fac illum jurare qui verum esse putat pro quo jurat; verum putat esse, & tamen falsum est. Non ex animo iste perjurat, sed fallitur: hoc pro vero habens quod falsum est, non pro falsa re sciens jurationem interponit. Da alium qui scit falsum esse, & dicit verum esse, & jurat tamquam verum sit quod scit falsum esse. Videtis quam ista detestanda sit bellua? Fac alium qui putat falsum esse, & jurat tamquam verum sit, & verum forte est. Verbi gratia, ut intelligatis. Pluit in illo loco, & interrogas hominem, & dicit pluisse; & tunc pluit ibi, sed putat non pluisse: perjurus est. Interest quemadmodum verbum procedat ex animo. Ream linguam non facit nisi rea mens (1). Sit. His evidenter traditur, quod tripliciter pejerat, homo, ut supra diximus; dum vel sciens falsum jurat; vel putans falsum quod verum est; jurat; vel æstimans verum quod falsum est, jurat. Sed hoc extremum non videtur esse perjuria, etiam si perjurium nominetur, eo quod falsum juratur: nec videtur esse reus perjurii qui sic jurat, quia non est mens ejus rea, & ideo nec lingua; immo ejus mens rea est, dum jurare præsumit quod perspicue verum non deprehendit. Non ergo omne perjuria mendacium est, nec omnis qui pejerat, mentitur; sed omnis mentiendo jurans pejerat, & omnis qui falsum jurat: sive mentiens, sive non, pejerat. Cum vero quis jurat quod verum est, æstimans esse falsum, quaeritur quid sit ibi perjuria. Ipsa enim significatio vocis vera est; quia verum nescienter loquitur. Non igitur ipsa significatio vel falsum, vel mendacium est, quia vera est; & quod verum est, perjuria non videtur esse. Ad quod dicimus, loqui sic, scilicet contra mentem, sub attestatione juramenti, esse perjuria. Mentiri ergo adhibita juratione, perjuria est. Perjuria ergo est, vel jurando loqui falsum cum intentione fallendi, vel jurando loqui falsum sine intentione fallendi, vel jurando loqui verum cum intentione fallendi.

Oppositio.

HIC opponitur. Si omnis qui falsum jurat, pejerat, tunc qui alicui promittit dare sub certo termino aliquid, quod tamen non faciet, ex quo juravit, pejeravit, quia falsum juravit: non enim ita futurum erat ut juravit. Ad hoc dici potest, quia non omnis qui jurat quod falsum est, ex quo jurat perjurus est; sicut iste de quo agimus; sed ex quo propositum mutatur, vel terminum transgreditur, juratio talis fit perjuria reatu.

An juratio sit malum.

SI autem quaeritur, utrum jurare sit malum; dicimus aliquando malum esse, aliquando non. Sponte enim, & sine necessitate jurare, vel falsum jurare, peccatum grande est: ex necessitate autem jurare, scilicet vel ad asserendam innocentiam, vel ad fœdera pacis confirmanda, vel ad persuadendum auditoribus quod est eis utile; malum non est, quia necessarium est. Unde Augustinus, (de serm. Dom. in mont. Lib. I. cap. XVII. circa med.), Juramentum faciendum est in necessariis, cum pigri sunt homines credere quod eis est utile. Juratio non est bona, non tamen mala, cum est necessaria; id est, non est appetenda sicut bona, non tamen fugienda tamquam mala, cum est necessaria. Non est enim contra præceptum Dei juratio; sed ira intelligitur Dominus prohibuisse a juramento, ut quantum in ipso est, quisque non juraret, quod multi faciunt in ore habentes jurationem tamquam magnum, atque suave aliquid. Apostolus enim novit præceptum Domini, & tamen juravit. Prohibemur ergo (2) jurare cupiditate, vel delectatione jurandi. Quod ergo Christus ait in Evangelio (Math. v. 34.) Ego dico vobis, non jurare omnino: ita intelligitur præcepisse, ne quisquam sicut bonum appetat juramentum, & assiduitate jurandi labatur.

In III. Sent. Tom. III.

(1) Nicolai omittit sit. (2) Al. deest jurare.